

ells», fets de 1325, Muntaner (*Cròn. Casac.*, § 282, VIII, 38.15). «Perquè millor, difinit, se conegue / l'original pecat de què fos [=fóreu] nete, / un primitiu defect ésser no-s negue / accidental, qui fou la cruel *pegue* / qu'Adam pastà, ab erre indiscrete», Arnau Descós, a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal.* I, 244.2.4); «pega negra de pi: pix; blanca de aquesta spècia: cedrea; pega segona e pitjor ---; pega de la nau, per medicina ---», Busa-N. 1507; «ADROGUES: orpiment --- *pegunta* o *pega*: haec pix; rejalgat ---», OPou (*TbPu.*, 199): com de costum en aquestes parcelles, *pegunta* és el nom corrent en el P. Val. i *pega* en el Principat.

He vist elaborar pega en les boscuries pirinenques i a les Serres Ibèriques. I allí hi he anotat, a la vall de Noedes, en ple país de bosc, la *Font de la Pega*, per avall del Comall de la Font de Mills (1960); en el Segre mitjà, a Perles he vist com extreien *péga* dels arbres conífers i com la ficaven al forn, en el mig del bosc (1957). *Pega* és, fins avui, la forma general a tot el nostre domini lingüístic, des del Ross. fins al val. (aquí en concurrència amb *pegunta*), i des de Ribag. a les Balears i fins a l'Alguer (Kuen, *AORBB* v, 172); i pertot amb el timbre de la tònica, normal segons la distinció dels tres dialectes: *pága* bal., *péga* or., *péga*, occid., val. i alguerès.

Pega-dolça és el conegut extracte negre de l'arrel de regalèsia, en barretes, que enllamineixen les criatures; a les Escoles del Districte VI ens la preniem de les mans (1910-14); s'ho anota Fontserè al marge del seu *DOrt.* (c. 1925), i és nom usat igualment a les Illes etc. (eiv., «*pegadolsa*: orozuz, extracto de regaliz», al costat de «*pegagrega*: la pezu», PzCabr.). «—Vine, Lulú. —Nina de *pega-dolça*! — --- li havia tret allò de *nina de pega-dolça*, perquè la Lulú era negra ---», Coromines (*Les Llàgrimes de St. Llorenç* I, § 1, p. 19).

El ll. clàssic *pix*, *píxis*, mot femení, es va continuar normalment en les formes de la major part de les llengües romàniques: it. *pece*, fr. *poix*, cast. i port. *pez*, com fou també manllevat per les no romàniques veïnes: al. *pech*, angl. *pitch*, basc *píke* a la Sule etc. (*bike* en els altres parlars basco-francesos). Però el cat. i l'oc. *pega* han perpetuat una variant *píca*, que ja tenim documentada en una glossa llatina: «*pica*: *κλσσα καλ πλσσα*», CGL II, 349.52; fent notar per tant que no sols significava 'garsa' com el gr. *κλσσα* sinó també 'pega', com el gr. *πλσσα* (altres glosses, en canvi, donen una variant vulgar *picea* 'pega' o *picia* com a nom de la pega o d'una conífera usada per fer-ne), que de tota manera també mostra un impuls d'emmotllar la terminació del ll. *pix* al seu gènere femení.

És clar que tanmateix havia d'ajudar a promoure aquest canvi el fet que el mot tingués derivats tan cabdals, i productius, com *PICARE* 'enganxar', *PICATUS* 'pegat', i *PICARIA* 'forn de pega', on la consonant c, que aquí no havia de palatalitzar-se —davant *α*— hauria tendit a dissociar fonèticament el mot de la seva pol·lent família de derivats. El fet que els dos vessants dels Pirineus i fins als Alps, serralades, on s'elabora tanta pega (com també en els boscos de Mallorca i dels Monts Ibèrics), sigui on es parlen les llengües occitana

i catalana, ens fa concebre com a ben natural que elles s'hagin apartat de les altres, admetent aquest vulgarisme del llatí parlat, en lloc de *pix* del llatí més culte.

Pegar [S. XIII, com a glossa cat. de *RMa.*; mot d'ús general, i heretat per totes les llengües romàniques d'Ibèria, Gàl·lia, Sardenya i Nord d'Itàlia], del llatí *PICARE* 'untar o enganxar amb pega'; des d'on, secundàriament, partint de 'arrimar íntimament' es va venir a *pegar-se amb algú* 'escometre'l, atacar-lo a cops' o absolutament 'pegar-li, batre'l'.

La glossa *pagar* (amb grafia *a* per *ə* oriental o mallorquina) figura en *RMa.* (p. 231) com a explicació del ll. *adherere*, i del mossàrab arabitjat *paqqat* (explicat aquest amb *inherere* i *adhesio*, allà i a les pp. 45a, 432).¹

Amb aquest sentit de 'enganxar' el trobem així mateix en Joanot Martorell: «--- tornàs a llançar en la aygua, e tornà a la nau, e enseuà molt bé la anella; e los de la barca tiraren la corda prima, fins a tant que cobraren lo cap de la gúmena --- ixqué en terra e ligà lo un cap de la gúmena en lo argue, e l'altre ligaren a una barca gran, a manera de balaner, que ja la tenia plena de llenya e de tea: ruxat tot ab oli perquè cremàs bé, posaren-hi foc --- posaren-se cent hòmens al argue e començaren molt fort a vogir, e ab la força del argue fon fet tan prest que, escassament fon partit lo balaner, que fon *pegat* al costat de la nau, e ab les grans flames de foc que portava, prestament se pres lo foc en la nau, ab tan gran fúria que res en lo món no bastara apagar-lo» (Ag., § 92, I, 324.2); i en un eiximpli de princ. d'aquell segle: «dos hòmens havien molt gran contrast sobre un plet; e lo jutge, no sabent qual tenia la veritat --- denant l'altar de sent Pangraçon --- féu jurar al demanant --- e tentost que'l culpant mès la mà en l'altar --- la mà se *peguà* ab l'altar per manera que no l'en podie arrencar, e morí allí» (Ag., *Ex. e Miracles*, § 366, I, 335).

Des d'això es passà a 'encomanar, contagiar': «lebroxia ha condició dels peccats mortals: lo messell ha ardor —és significada avarícia—, item que s' *pegua* e és malaltia contagiosa ---», StVicentF (*Quar.*, 26.170); «Entre Gascunya / e Catalunya / passí -ls mollons; / pels gotirlons / --- / les falses velles / d'aquells vilatges, / cert, mals beuratges / fan hòmens beguen: / axí los *peguen* / al viandant / ---», JRoig (*Spill*, 1864); que no sempre es refereix a malaltia: «dix que ell se'n volie anar a aquelles tendes, mentre ells no-y fossen, almenys si se li poria *pegar* alguna poca de la bondat que-ls altres havien», *Curial* (NCL. II, 161).

En especial era ja freqüent en l'ús adjectiu del participi: «Fan-ne sens braç; / u, gran cabaç; / d'ells, cap dins pits, / hermafrodits; / altres, sens sés, / altres, sens res: / sens peus e mans, / e dos germans / abdós *pegats*», JRoig (*Spill*, 8891); «Ja Tirant --- no stava, per les nafes, de regardar la ciutat, e lo camp, lo qual estava *pegat* ab los murs de la ciutat, però com dins la ciutat no poguera caber tanta gent; lo Soldà ab tots --- posaren-se dins la ciutat de Bellpuig; e a la ciutat de Sent Jordi hon Tirant stava --- havia 4 legües ---», JoMartorell (Ag., § 144, II, 260; també I,